vbi quedã peccata morte puniũtꝛ. ⁊ q̃dã non. q̃uis ſint contra p̃cepta et ſtatuta / qꝛ nõ tollũt debitã ſubiectõem ad principeꝫ ac ad ciuilitatẽ et proximũ. ¶ Ex quo elici pt ꝙ nõ omñe qđ ẽ factũ ꝯ p̃ceptũ / aut votum aut iuramẽtũ / aut etiã cõtra dei interdictũ eſt peccatũ mortale. quia in q̃lib; hoꝝ ſtat peccari poſſe ꝑ ſurreptõem quandã / ⁊ abſq; pfecto ratõis cõſenſu / q̃ ꝯſenſus nunq̃ eſt in p̃mis motib; niſi poſt deliberatõem habitã vere vel interp̃tatiue. q̃ deliberatõ ĩ aliq̃b; citius / ĩ aliq̃b; tardi⁹ fieri hab; / qđ ſignanter addim⁹ ꝓpter habituatos in bono vel in malo. quia in talib; habit⁹ eſt q̃ſi ſil'is deliberatiõi. Sic dicit Ariſto. ꝙ ars pfecta nõ deliberat. patet hoc in ſcriptoribus et citharizãtib;. Sunt etiã q̃dam circa q̃ ratio deb; eſſe magis ꝑuigil q̃ ĩ alijs. quod niſi fecerit ĩterp̃tatur ꝯſentire. ¶ Norent q̃q; puſillanimes ſcrupuloſi ꝙ nõ ſp tenemur agere meliora ⁊ meliori mõ q̃ poſſum⁹ / maxime ſub obligatõe pcti mortal'. quoniã de⁹ omnipotẽs q̃uis hoc poſſit a nobis licite exigere / qꝛ ipe dñs ⁊ nos ſerui eius. nõ tñ ſic agere voluit ſ; ꝯtẽtus eſt vt certa que dedit p̃cepta ſeruem⁹. qđ ſi fecerimus ſufficit ſibi ⁊ manebim⁹ in ei⁹ dilectione et grã. Beati nihilomin⁹ qui ita eſuriunt ⁊ ſitiũt iuſticiã in obſeq̃ndo tãto ⁊ taꝫ dulci bonoq; dño / vt poſſeten⁹ aliq̃d ſuperogare dñi ſui p̃cept; ſuis cõtẽdãt. Btũs quoq; q̃ ſemꝑ eſt pauid⁹ timẽs min⁹ debito feciſſe dũmodo tñ obſeruet ſꝑ ne q̃d nimis. ⁊ ne ſit iuſtus nimiũ. ⁊ demũ nedũ nimis emũgit ſanguinẽ eliciat. ¶ Itaq; puſillanimes ꝯfortamini ⁊ nolite timere. Cõfidite puſill⁹ grex / quia cõplacuit patri veſtro celeſti dare vobis regnũ in ſecula ſeculorũ. Amen.

Finit

Tractatus eiuſdeꝫ

de diuerſis diaboli tẽptatõib; e gallico in latinũ verſus / ad p̃ces venerabil' p̃ris dñi Nicolai de Nuremberga

B

D nos ſub manu dei humiliandos / atq; cognoſcendã vtcunq; generali noticia nr̃am

a

ꝟtutũ itinere ꝑgrandẽ ignorãtiã. at demũ aduerſus oẽꝫ inimici neq̃ciã nr̃am fragilitatẽ imbecillitatemq; ſciendã / vt in nobis admoduꝫ nihil. verũ in dei ſolũ atq; ſanctorũ fidam⁹ auxilijs / mihi ꝓpoſitũ eſt ſubtiles nõnullas inſidias enumerare. q̃s cunctis noſtris opib; hoſtis hũani generis diabol⁹ ingerit. quonã. ſ. pacto ĩ eo omĩ qđ cogitamus loq̃mur / opam ur deceptõnis ſue tẽdit laq̃os. ſpq; nitit̃ aduerſus eos. p̃ſertim q̃s diuino famulatui magnope cernit ĩtẽtoſ. q̃s videlic; ſub ſpecie boni ſi valet ad maluꝫ conuertit. Ipe nãq; fallaciſſimi latrõis inſtar vie ſocietatiq; bonoꝝ ſe ꝯmiſcet. Et q̃aduſq; feriẽdi ac occidẽdi aĩaꝫ opportunũ tpus nanciſcat̃ ſeſe fingit amiciſſimuꝫ. Tum ratus ꝯgruũ tpus adeſſe ꝑ admitti onẽ malicie alicui⁹ ſctãm actõem ꝓrſus cõmaculare molitur. ſiue initio. ſiue medio / ſiue fine opis. Cum vero impedimentum bone actõi p̃ſtare neq̃t quo min⁹ ipa pficiatur. intentiõem ſaltẽ conat̃ corrũpe. puta vt ei⁹ opatõis finis cõſtituat̃ ꝑuerſus. aut ĩanis gl'ia / aut quelib; carnalis voluptas At ſi actõis principiũ conat⁹ eluſerit ſuoſ rurſus cum illi⁹ medio et fine cõfliget / q̃n etiã cõplete iam actõi adhuc inſidiabitur. hoĩem ob ꝟtuoſe pfectũ opuſ vana efferri leticia. ſumma ope cõtendens. Vult ſane aliq̃s elemoſynã largiri / cũ id ne fiat hoſt' impedire nõ pt. hortat̃ vt eaꝫ vl' ob ꝯſeq̃ndam mũdi gl'iam tribuat. vl' ſpe aliq̃ inductus ab eo cui datũ eſt mun⁹ aut honoreꝫ. aut quodcũq; accipiẽdi ꝟuitiũ. Q, ſi q̃s ⁊ hanc temptatõem ſuꝑarit. aliã m'lto amplius ꝑiculoſam ei rurſus ĩmittet. que bonis quoq; eſt ꝯmunis plurimũ / quã ⁊ vix in vita hac fundit⁹ poſſe tolli arbitror. Et eſt / vt is tũc ſecum ita dicat ⁊ cogitet. Recte tuũ iã opus pfeciſti. p̃clare inimicũ viciſti. nõ inanis gl'ia. nõ ꝓrſus viciũ vlluꝫ ſuꝑare te potuit. Nequaq̃ certe quiſq; ali⁹ puta ille vl' ille ita egiſſet. Ecce quõ' eo ipo quo is ſupbiã / gl'iam vanã pri⁹ ſuppreſſit ⁊ cõtudit. in hec eadẽ vicia iam ruit delabitq;. ¶ Atqui ſtulta hec ⁊ temeraria cogitatio pene ſꝑ mẽti ſeſe infert ac ĩgerit. Manifeſtũ itaq; eſt ni ſtudioſe occurrat̃ de virtute viciũ. ⁊ de hũilitate oriri ſupbiam.

D

n

Onnunq̃ hoſtis certo tempe temptare deſiſtit. vt q̃s et ſe cẽſeat eẽ ſecurũ. ⁊ penit⁹ tueri negligat. tunc vero id cernens repente ſubitoq; in imparatũ irruit. vel odij vel ĩuidie vel ꝯcupiſcẽtie carnis validã immittẽs tẽptatõꝫ. Alio etiã cõmento hec intermiſſio tẽptãdi fieri

poteſt.vt videlicȝ hm̃oi ſecuritate ac ĩmu
nitate temptatõis quis ſupbiat/quaſi pro
pria virtute vniuerſos iã hoſtes deuicerit
Siue vt eo minꝰ apud deũ mereat̃ q̃ iam
labore certamis vacat. Siue certe vt eos
q̇ admodũ temptatõibꝫ affligunt̃ ſpernat
ꝯtẽnat/deſpiciat.
Ortatur nõnunq̃ hoſtis aggredi
b alta quedã ⁊ difficilia virtutũ ope
ra.ſicut ĩmoderata ieiunia. pegri/
natões maximas/vel ſimile quodcũq̃/ſi/
ue vt hõ ſuccũbat oneri neq̃ vllo pacto ip
ſum ferre valeat.ſiue vt ex ipo ſequat̃ dete/
rius aliud.puta ex immoderatiõe ieiunij/
cerebri vacuitas/melãcolia/triſticia vehe
mens.ex nimia pegrinatõne gͣndis impa
tientia/ex velle alios eminenter docere/in/
gens tumor.hereſis.exceſſiuũ nature gra/
uamen.
Onſulit nõnunq̃ relinq̃re eximi/
c os virtutũ actus/et minutis ĩ re/
bus verſari.vt vel hec ꝯplendo ſe
quis p̃ſtantiſſime virtutis hominẽ arbi/
tretur.vel vt nunq̃ ad pfectionẽ ptingat.
vel vt huiuſcemodi hũilitate qua ſublimẽ
deuitat ſtatũ et precellẽtia opera ſupbiat/
⁊ alios q̇s nõ ita facere cernit temere di/
iudicet.
Onnunq̃ enitit̃ hoſtis/vt quãq̃
n recte q̇s cũcta faciat.in vno tamẽ
ſolo labat̃ et delinquat.illi q̇ppe ſa
tis eſt ſi anĩe caſtꝝ vel vno patente ſibi adi
tu nãciſcatur capiatq̃. ¶Hanc aũt occul
tat aliqñ temptatõnẽ q̇adusq̃ mors adue
nerit/quo ſane tpe ſeuiꝰ maioriq̃ dolo tem
ptat ⁊ cõfligit.ſciens ſi tũc defecerit penitꝰ
ſe fruſtratũ.
Onnũq̃ immittit alicui verã aut
n ſaltẽ ſimulatã deuotõnẽ.vel etiam
ſi hec diuio mũere affuerit.ſuadet
indiſcreta vota ſeu iuramenta fieri/vt poſt
modũ ceſſante deuotõne hõ ſit in ſe turba
tus.inuolutꝰ.aut etiã pmiſſoꝝ violator.
Contra nõnunq̃ ſub ſpecie diſcre
c tionis emitti ſancta vota phibet/
que aduerſus pctã quibꝫ hõ vehe
menter pronus eſt ⁊ deditꝰ ſaluberrima re
media forẽt.vt ita ſordibꝫ ſuis is iugit̃ im
Ortatur nonnũq̃ ex cõ (mancat
b ſuetudine dicere multitudinẽ im/
menſam orationũ.vel vt ſe q̇s ni/
mium grauet vel afficiat̃ tedio. caſq̃ ſine
deuotõne pficiat.vl̃ vt hinc extollat̃.vl̃ vt
rem aliã que ſibi eſt vtilior ⁊ magis neceſ/
ſaria foret omittat.vel vt deum credat ob
hãc orõnũ frequẽtiã ſibi iure debere vt ad
impleat quicq̇d ipe cupiet.
Requenter ſub hũilitatis ſpecie q̃
f cunq̃ fieri bona impedit/ne illuȝ
hoĩes ſanctũ dicant ⁊ arbitrentur
vt inde non ſupbiat. Itaq̃ efficit vt is ac
cidiam/diſcretã humilitatẽ eſſe iudicet/et
nõ largiri elemoſynã. nõ ieiunare is iudi/
cet. Non hoc q̇dem eſſe auariciã/gulã. ſed
p̃clarã virtutẽ hũilitatis.
Onnũq̃ ſub p̃textu erogandi ele/
n moſynam hortat̃ vndeq̃ preter
ius et fas cumulãdis inherere di/
uitijs.ſcit enĩ eſſe multo deterius ob largi
tionem iniuſte acq̇rere q̃ abſtinere ab ea et
velle iniquum habere nihil.
Onnũq̃ ſub ſpecie correctõis cõ/
n ſulit/aut iraſci in alteꝝ/aut iraȝ ſi/
mulare.vel vt ille in correctiõe ipſa
excedat irrogãdo iniurias/cõtumelias in
ferẽdo.vel vt ex ira plꝰ propam vindictã
q̃ alterius bonũ querat. Uel vt is q̇ corri
gi emendariq̃ deberet per alteriꝰ feritatem
fiat longe deterior.comptũ enĩ habet mã/
ſuetudinẽ q̃ rigore nimio/vtiliꝰ ac faciliꝰ
ab bonũ quẽq̃ poſſe adduci. Ita impati
entiã iuſticie vindictã tegit effigie correcti
onis/que pfecto nequaq̃ correctio ſȝ pla/
ne deſtructio cenſenda eſt.
Onnũq̃ ecõtrario ſub vmbra mi
n ſericordie ac lenitatꝭ ſuadet ne q̇s
alteꝝ rephendat/ne ve ſibi indicet
errata ſua atq̃ defectꝰ. ad quod tñ ex lege
charitatꝭ is obligat̃.ſicq̃ vtrũq̃ pdere ac
iugulare molitur.
Onnũq̃ cum quis audit aliquẽ
n detrahentẽ alteri.et ſi illud minĩ
me ſibi placeat. agit tamẽ hoſtis
vt metu diſplicendi ei qui detrahit. is aut
maledicta cõfirmet.aut taceat ſaltem.no/
ſcit enim hoſtis nõ paruum eſſe delictũ de
tractõnem vel patiẽter audire. Deberet nã
q̃ talis aut verbo/aut faciei triſticia/aut
quomodolibet aliter oſtẽdere palam ĩgra/
tum eſſe ſibi huiuſcemodi detractoriũ ſer/
monem. Qua in re poſſet ab obtrectãte p/
cunctari/fecerit ne vnq̃ bonũ aliq̇d is de
quo ſermo habetur? Itaq̃ dicere debet fo
re lõge meliꝰ illiꝰ bona q̃ mala referre.aut
certe illa nõ alijs.ſed ei q̇ peccauit ob ſuaȝ
emendatõem referre oportere.

Onnunq̃ ſub ſpecie diſcretõnis
n abſtinẽtias/ieiunia fieri vetat. ſic
q̃ ſomnũ/gulã/accidiã hac veſte
ꝯtectos in habitaculũ ſpũs introducit.

2 Onnunq̃ efficit vt ſua q̃s ſomnia
n ſtudioſe aĩaduertat/ꝛ tñ vt his q̃
dem ꝯtra dei eccl'ieq̃ p̄ceptũ cer/
ta fides adhibeaꝛ ea vera eſſe. cũctaq̃ p or
dinem veluti indicabãt euenire faciet. Si
milit' ꝛ de alijs ſupſtitõibꝫ ĩnumerꝭ. vti q̄
mane obuiũ hr̄e canẽ aut leporẽ putet q̃s
ſignare illa die futuꝝ ĩfortuniũ. Et vt pau
cis loquar tã varijs et multiplicibꝫ hmõi
ſupſtitõibꝫ ſimplices referti ſunt. vt vl' id
cogitare animꝰ p̄horreſcat. q̃s ſane iõ diſ/
ſeminat hoſtꝭ. qm̃ eas nouit deo admodũ
diſplicere. ſcit nẽpe hoĩes nõ in deo ſed in
his ꝯfidere ac ſpem locare ſuã. Ideo vero
hoꝝ cordibꝫ imp̄ſſe ſunt. tũ q2 neq̃ ſapien
tes audiũt. neq̃ coꝝ dictis fidẽ p̄ſtare vo
lunt. tũ q2 vſq̃ adeo nefande ſunt opinio/
nis vt q̃cq̃d obtigerit/huic alicui demẽtie
tribuãt. vbi gr̃a. ſi q̃d illiſ boni euenerit cõ
feſtim dicũt id bene futurũ et ip̄e putabã.
meo enĩ in ſomnio hãc rem ego ꝯſpexerã.
Deum q̃ppe relinq̃ntes ꝛ ſibi omniũ bo/
noꝝ autori nõ veriti gr̃as, p̄inde nõ agere.
ad has impias ſtultaſq̃ credulitates cun
cta referũt. At ſi(qđ freq̃nter fit)illa die ac
ciderit malũ aliqđ . dicent etiã ſibi id con/
tigiſſe q2 tale aliq̃d viderint/ aut canẽ vl' le
porem habuerint obuiũ. Idẽtidem ꝛ đ ſa
nitatibꝫ arbitranꝛ q̃s nõ deo vl' nature ſed
neſcio q̃buſdã breuibꝫ aut cõſcriptꝭ pomiſ
aut in hmõi incantatõibꝫ attribuũt. Sũt
hec, p̄fecto ſine q̃cunq̃ ratõe ſolo v̄ſuti ini
mici ſuaſu/que etiã ſingulis diebꝫ domini
cis ſub excõmũicatõis pena diſtrictiſſime
ab eccl'ia, p̄hibenꝛ. Porro lõge ſalubriꝰ fo
ret ꝛ tutiꝰ deũ ac ſctõs adire cũ fiducia q̃
in his ſperare demẽtijs. Quãobrẽ q̃ſq̃ ca
ueat has melancolicas inſanias incidere.
neq̃ v̄o alios ꝛ p̄cipue iuuenes in talibꝫ fi
dẽ habere ſuadeat. Eſt ei difficillimuꝫ ab
hiſ queq̃ erui cũ ea tenerꝭ ab ãnis ĩbiberit

Sit nõnunq̃ hoſtis vt ĩ ſuis cala
a mitatibꝫ q̃s immoderatiꝰ de diui/
na cõfidat ope. vt ſi he p̄manſerit
nec diuinitꝰ fuerit liberatꝰ. murmuris ꝛ ĩ/
patiẽtie labaꝛ in foueã/ꝛ ſceleris deũ argu
at. quaſi impiũ ſit eum q̃ tãta deuotõne il/
lum ſupplex orauerit/ nõ exauditũ ereptũ
q̃s fuiſſe.

Onnunq̃ alia fraude qđ dictũ eſt
n ſuggerit. vt. ſ. cũ is libatũ ſe cernet
deuotũ/ſctm̃ ac deo amiciſſimũ ſe
ſe credat. vtpote cuiꝰ a dño vota efficacit'
ꝛ pene miracl'oſe ꝯplenꝛ. ¶ In p̄mo autẽ
caſu tal' ſperare debꝫ ideo deũ ſuis nõ ãnu
ere petitis q̄ id ſue ſaluti mĩme expediat.
In ſcđo v̄o ambigendũ ſibi timẽdũq̃ eſt
ſibi eſſe offenſũ deũ neq̃ dignũ p̄ſenti caſti
gatõe. exauditõem v̄o p̄cũ ſuã mercedẽ ee
debere. itaq̃ ſe damnandũ finaliter

Onnũq̃ homĩ ſcrupulos ĩmittit D
n ĩnumeroſ. reddẽs illiꝰ ꝯſciaꝫ miro
mõ dubiã atq̃ artã ne q̃d boni au
deat efficere/vt etiã crebriꝰ delinq̃t. ſcit enĩ
eũ peccare q̃ id agit. qđ p certo ꝯſcia ma/
lum eſſe iudicat q̃q̃ res in ſe mali haberet
nihil. Facit etiã iſtđ hoſtis ob aliũ detio/
rem finẽ. vt. ſ. tal' q̃ delĩq̃t in deſp̄atõem de/
labaꝛ. iudicãs ſe reprobũ a deoq̃ dãnatũ.
qm̃ tanta facilitate peccat /nec vllo pacto
adimplere valet mandata illiꝰ.

Onnũq̃ reddit hoſtꝭ ꝯſciaꝫ añ cõ
n miſſaꝫ ſecurã ꝛ amplã. vt neq̃ pec
careq̃s formidet. neq̃ poſtmodũ
peniteat.

Onnũq̃ ĩ op̄e latã ꝯſciaꝫ reddit.
n verũ ad tribuendã deſp̄atõem po
ſtea delictũ exaggerat/oſtẽdendo
horrorẽ ſceleris ꝛ ꝯmiſſi delicti immanita
tẽ. q̃ ſcꝫ ſit enorme cũ q̃ tal' ſit q̃ tal' habeaꝛ
tã deteſtandũ admiſiſſe facinꝰ. ꝯ v̄o antea
nõnunq̃ diſtrictã anguſtãq̃ ꝯſciam red/
dit. facitq̃ timere vbi nõ eſt timor habẽdꝰ
Et eſt inſtar coꝝ q̃ pueris viã trãſeuntibꝫ
p̄clamant laberis/cades. vt metu turbati
ĩpingãt ac ruãt p̄cipites. Ita his lapſuꝫ
inculcat hoſtis/clamãs ꝛ dicẽs ꝯtinuo. er
ras/deficis/peccas/te haud dubie dãnas
Hoc nãq̃ mõ ꝯſciẽtie pacẽ ac q̃etem p̄tur
bat. adimit adeo vt tal' neq̃ orare neq̃ bo
nũ q̃cq̃ recte facere q̃at. cõtingere etiam et
iſtud poteſt, p̄pter aliđ ſceleſtiꝰ et lõge ma/
ioris p̄iculi. vt videlicꝫ q̃s hmõi ſcrupu/
los vitare volẽs tãtã amplitudinẽ ꝯſcien
tie arripiat. tãq̃ effrenatã ſibi aſſumat au
daciã. vt nulla p̄cepta penſi habeat/nihil
eſtimet illicitũ. Quãobrẽ cũctꝭ ĩ tẽptatõibꝫ
medium ſeruandũ eſt. qđ equidẽ fieri po/
terit. tũ ſapientũ cõſultatiõe. tum ſubſidio
oratõis. tum ſup omnia humilitate ad de
um. cui ſpes de illius miſericordia cõmi/
p̄ta extabit.

A Onnunq̃ʒ illis quos ſcit mīme cō
n ſilijs obtēperaturos/ſuadet ſapiē
tes freq̄nter ꝯſulere/ vt taliū pecca
ta min⁹ habeant excuſatōis/nōnunq̃ʒ ꝓ
hanc ꝯſultationū ſuadet frequentiā cū eos
q̄ conſulūt male ſana ꝯſilia daturos arbi/
traꝛ. vt et q̄ dat ⁊ q̄ conſiliū accipit vna ſi/
mulqʒ ꝑeant.
Onnunq̃ʒ hortaꝛ humanū nihili/
n pendere conſiliū/ſed vl'a ſolo deo
vel ab oratōe inſtructōem expecta
re. vl' ꝓprie prudentie inniti. et quaſi ſecū
ita dicere. Quid ī hac re agendū tibi ſit. ip
ſe q̃ʒ alter quiſqʒ meli⁹ noſti. tibi enī meliꝰ
res ipa/tibi tu⁹ anim⁹/tua tibi meli⁹ com
pta eſt facultas. Inſup hos q̄ conſiliū tri/
buunt fortaſſis impellit vtilita s ꝓp̄a/ ſeu
honoris forte cupido mouet. Et hec tēpta
tio inter ceteras eſt ꝑniciosioꝛ ⁊ amplioris
ꝑiculi/ꝑſonis deuotis p̄ſertim. et his qui
acuta īelligētia pollēt. ⁊ eſt ꝓfecto maxi/
ma ſupbia.
Onnūq̃ʒ poſt abundantē ſumpti/
n onē cibi ⁊ potus deuotōnem et la
chrymas īmittit hoſtiſ/vt q̄s hāc
gulam in conſuetudinē ducat/q̄ſi ipa de/
uotōnem efficiat.
Onnūq̃ʒ hmōi deuotōeʒ ⁊ lachry
n mas poſt grande ⁊ īmoderatū ie/
iuniū immittit. vel vt ſequaꝛ cere/
bri vacuitas/exinanitio capitis ⁊ toti⁹ cor
ꝑis ꝑmaxima leſio. fiatqʒ poſtmodū talis
melācolic⁹/triſtis/iracūd⁹. vel vt ipē has
abſtinētias/ieiunia/ vigilias ī morē ven/
dicet et cōſuetudinē. vt in hac ſingularita/
te ſupbiat. ſiue vt ī malū ꝑdictū incidat
Onnunq̃ʒ hortaꝛ vt q̄s angelos
n videre velit. miracula cupiat. op/
tet reuelatōnes habere. ⁊ aliq̄n p̄/
ſtigijs fallacib⁹ ſiue ī ſomno ſiue in vigilia
hec apparere facit. agens hec oīa vel ad de
cipiendū ſub effigie veritatis. vl' ad intro/
ducendū in illū ſupbiam. Quāobrē hmōi
deſideria ſup oīa deteſtari vitareqʒ debʒ
quiſqʒ deuot⁹. Ea enī que de his ꝑ alios
geſta ſunt debēt ſibi admodū ſufficere. ſa/
tiſqʒ ſibi eſſe vtiqʒ debet ſi in cel' mercedeʒ
accipiat.
Onnūq̃ʒ īgētē mirabileqʒ dulcedi
n nē ī modū ⁊ ſil'itudinē d̄uotōis in
ducit/vt ī hmōi ſuauitate hoīs to
ta ꝯq̄ſcat fruitio. neqʒ deū amare. neqʒ ob
aliō ſibi obſeq̄ velit niſi ſolū vt h̄ potiaꝛ.

Onnunq̃ʒ in diuino famulatu du
n riciā immittit atqʒ ſpūs triſticiaꝫ
vt a dn̄o ſe q̄s derelictū cenſeat. ne
qʒ illi ampli⁹ impendat obſequiū. ſʒ ad car
nis ſe cōferat voluptates et in illis conſo/
latōnem req̄rat. Porro qui deū pure ſince
riteqʒ diligūt. quiqʒ ficticio amore pro ſua
ſola delectatōe ei inherent/ hoc in caſu pro
banꝛ ⁊ innoteſcunt patule.
Onnunq̃ʒ agit vt qui ſtatū aliquē O
n delegerit/eos qui in illo ſunt defe
ctus et incōmoda cōſideret. Certū
enī eſt quēlibet ſtatū ꝓprios habere ſingu
lareſqʒ defectus. ⁊ illos q̄dem freq̄ntes ac
plurimos qui ꝓfecto patiēter ferēdi ⁊ mo
deſte tolerādi ſunt. Hec aūt efficit hoſtꝭ vt
ad impatientiā quēqʒ impellat/aliū ſtatuꝫ
oſtendens ſemꝑ eſſe q̄rendū. Sed de his
particulari⁹ loquamur. Delegit aliq̄s celi
bem et ſine cōiugio ducere vitā. Huic ſug
geret id eſſe nimis ꝑiculoſum. ea etiā q̄ in
cōnubio bona ſunt ſibi ꝓponet. neqʒ vero
illi⁹ diſpendia et ferme infinitas moleſtias
eum ſinet attēdere. At cōtra cū quis iā ma
trimonio deuictus obſtrictuſqʒ eſt nec ab
eo reſipiſcere licet. mēti obijcit. q̄nta felici/
tas/quanta q̄es eſt libertate ꝑfrui/ſine ho
rū terrenoꝝ occupatiōe deo poſſe ſeruire.
geſtāde ꝑlis nō angi dolorib⁹. nō marito/
rum duros ꝑferre mores. nulli⁹ q̃ʒ ſui cu/
rā habere optere. ceteraqʒ ingētia bona (q̄/
rū ꝓculdubio expers eſt ꝯiugium) demon
ſtrat/ atqʒ corā oculis cōſtituit. ⁊ h̄ facit n̄
q̄dem intēdens bonū aliq̄d afferre aut ꝓ/
palare veritatē de eminentia aut ſecuritate
talis ſtat⁹/aut etiā acceptiori ei⁹ apō deuꝫ
cōditōne. ſed hec que ꝓfecto vera ſunt pro
ponit/vt eoꝝ cōſideratio ad impatiētiā et
deteſtatōem ſui ſtat⁹ quē neq̄t deſerere ꝑci
pitet. Viuit q̄s hominū in freq̄ntia/puta
in religioſo cenobio. apud hunc ſolitudis
bona magnificat atqʒ plurimipēdit. oſten
dit ibidē meli⁹ eſſe oratōis locū. nō adeſſe
mundi tēptatōes. iracūdie nō occaſioneꝫ
adeſſe. tacet vero q̄ ſolitarijs cōtingant ꝑi
cula. Ex aduerſo ſolis abditeqʒ viuentib⁹
deſideriū mūdi ingerit dicēs. ꝙ ſibi tm̄ nō
alijs hoc mō ꝓſunt. ī mūdo ꝓ meſtos ſo
larenꝛ. egros viſitarēt. largirenꝛ eleoſynas
magnas Inhabitāti vrbes ſuadet ſalubri
us fore ac tuti⁹ villulas aut rura incolere.
eo ꝙ ī ciuitatib⁹ oīm maloꝝ exempla ſint.
Quo ꝯtra ei q̄ extra ciuitates habitat ſug/

gerit multo fore meli⁹ in vrbibus morari.
neminē ei ħ eē a quo erudiri queat. ibi ſ̄o
eum verbū dei auditurū. et ingentia q̄daz
patratuꝝ opa. nec oſtendit q̄ꝫ innumera il/
lic ꝯſciētie diſcrimina ſint. q̄ꝫ etiā difficile
ſit ꝑpter reꝝ neceſſariaꝝ cariſtiā nimiā vi/
tam ibi trāſigere. ¶ Ceteꝝ iſta oīa ob id
ſicut initio dicebā in conſideratōem dedu
cit atq̄ꝫ ante oculos ſtatuit hoſtis vt nemi
ni ſu⁹ ſtat⁹ placeat. nemo in illo ꝯtent⁹ ſit.
nouas q̄ſq̄ꝫ mutatiōes cupiat / vtq̄ꝫ ita pe/
ctoris tranq̄lla ꝑuetur pace. et ꝯtinuo q̄ui
bus ac moleſtiis incōſtantie fluctibꝫ agitet̄
Has igitur cūctas temptatōes ⁊ ſi que ſi
miles inueniūt̄ a ſe q̄ſq̄ꝫ depellere ⁊ illis ī
hūc modū apō ſe reſpōdere dꝫ. Scio vti
q̄ꝫ mala et bona vbilibet repiri. ꝙ ſi mala q̄
dam meus ꝯtinet ſtatus. in eo tñ nōnulla
ſunt bona q̄ alibi mīme repiunt̄. Alibi pre
terea mala aliqua inueniri certū eſt q̄bꝫ vi/
ta mea caret. ⁊ eſt immunis.

p
a Dmonet nōnunq̄ꝫ hoſtis vt ad ħ
q̄s hoīm in cōſpectu ſeſe vituperet /
vl̄ etiā delicta q̄dam cōmittat ⁊ ꝑ
petret vt ſe indicet nec fictū eſſe nec hypo/
critā. Q̄ō ꝑfecto in grande malū ab hoſte
ſuggerit̄. Nam ꝑ hmōi que hic aduerſus
ſuā gl̄iam dicere agereq̄ꝫ videt̄ / aliqñ ī euꝫ
maior irrepit ſuꝑbia. vult q̄ppe hoc pacto
verax haberi et reputari is q̄ ſuā laudē mi
me q̄rat. quam tñ ſuo in animo flagrātiſſi
me cupit. Ita aūt eē dignoſci ꝯpiriq̄ꝫ pōt
cū ea ipa q̄ is de ſe indigna dicit. ali⁹ quo/
q̄ꝫ aſſerit ⁊ teſtat̄. Nā id ⁊ moleſte fert ⁊ ſe
ſe tūc excuſat ⁊ ꝯmendat.

n Onnunq̄ꝫ hortat̄ hoſtis. vt cū ali
cui opus ſuū agere incūbit vl̄ reꝫ
quālibet ſ̄m morē coꝝ q̄bꝫ ꝯuiuit
efficere. tūc ad vacandū deo cūctis hmōi
occupatōibꝫ et q̄dem debitis ſe ſubtrahat
⁊ ſolū ꝯſtituat / vel id ab hoſte fit vt illo tē/
pore facili⁹ tetre abominādeq̄ꝫ cogitatio/
nes rācoris / inanis gl̄ie ⁊ ſingularitatꝭ. q̄
certe peſſima eſt menteꝫ hui⁹ ſubeāt. Agit
etiā nonnunq̄ꝫ hoſtis vt maiori ꝯplacen/
tia q̄s bonū volūtariū ad q̄ō nequaq̄ꝫ ob/
ligatur / q̄ꝫ rē ſaluti neceſſariā efficiat. Pu/
ta ꝙ quis poti⁹ ſoluere infringereq̄ꝫ malit
ieiuniū quod p̄cipit eccl̄ia / q̄ꝫ illō quod ꝑ
ꝑa volūtas inſtituit. que ꝑfecto res pror/
ſus eſt illicita. ¶ Ex aduerſo aliqñ ſuggerit
corꝑeo ſemꝑ labori intendere / vt q̄s nun/
q̄ꝫ deo vacare queat / neq̄ꝫ ꝑpriā vitā ani/
aduertere diſcutereq̄ꝫ poſſit. Sane opti/
mum eſt vtroq̄ꝫ moderate vti. et iam huic
etiā illi viciſſim operā dādo vnum altero
temperare.

n Onnūq̄ꝫ alioꝝ peccata ꝯſiderare
facit / vt ꝑrimū quis iudicet ⁊ in/
famet. vt nō eū diligat ſꝫ cōtēnat.
vt nullam ſalutarē doctrinā ab hoc dictā
recipiat. vt quicq̄d hic boni egerit mala in
tentōne fieri aſſeueret. vt ei ſi ſuꝑior fuerit
obedire recuſet. vt eū ſi ſubdit⁹ eſt tractet ī
maniter. atq̄ꝫ vlla ſine miſericordia corrigat
⁊ ſuper omnia. vt quia hmōi delicta ñ ope
ratur meliorē ſimplicit̄ ſe cenſeat. et hoc pa
cto teterrimā in ſe aſſumat ſuperbiā. q̄ for/
taſſe mai⁹ peccatū erit q̄ꝫ oēs aliorū de/
fectus. quos tāta diligētia cōſiderat. curi/
oſitate tanta explorat. Quāobrem cōuenit
ab alienis delictis oculos abducere / ⁊ eos
cōuertere in ꝑpria. ꝙ ſi aliena pctā cōſide/
rare neceſſariū extiterit. id fiat illis cōpatiē
do. De his eni multo pl⁹ q̄ꝫ de corporali
morbo dolere debꝫ et cōpati. Id etiam fi/
at dominū ꝑ his orādo / et cogitādo deni
q̄ꝫ ꝙ ſui defect⁹ maiores ſunt. aut niſi cum
dei miſericordia protexerit grauioribꝫ mł/
to criminibꝫ irretiri implicariq̄ꝫ poterit. q̄
eteni ñ vult diuinā miſericordiā ita alienis
ſicut ſuis delictis ignoſcere / is ꝑfecto illaꝫ
odio habere videt̄.

n Onnunq̄ꝫ aliena bona oſtendit et
demōſtrat vt q̄s in ſceleſtiſſimum
facinus corruat / in liuorē ſcilicꝫ ⁊
inuidiā. vel is inflāmet̄ ad cōcupiſcentiaꝫ
taliū diuitiaꝝ. talis ſtat⁹ pompatici. talis
glorie. taliū veſtiū. equoꝝ taliū. pulcritu/
dinis talis / et generaliter taliū quorūcūq̄ꝫ
bonoꝝ. vt etiā cū eiuſmodi bona nanciſci
adipiſciq̄ꝫ neq̄t. hinc doleat / angat̄ / atꝫ me
lancoliam incurrat. q

n Onnunq̄ꝫ de alioꝝ dictis et factiſ
in mentē alicui⁹ vehementē ſuſpi
tōnē inducit hoſtis perſuadens il
li huiuſmodi cuncta fieri vel ad irriſioneꝫ
turbatōnēq̄ꝫ ei⁹ / vel ad ſibi damnū inferen
dum. De quibus tamē in veritate nihil eſt
Suboritur autem hec aliquādo tempta/
tio inter vxorem et maritum / inter fratrem
⁊ ſororem / et inter quoſq̄ꝫ amiciſſimos. ex
qua grauiſſima mala et ferme incredibilia
proficiſcuntur. Et eſt plane peſſima tem/
ptatio de altero et de amico p̄ſertim malū
ſuſpicari adeo faciliter / et id ita celerit̄ cre/

dere quod pene ſemꝑ eſſe falſuꝫ poſtmodũ
comperit̃. Quare ſummo ſtudio vitanda
eſt hmõi infauſta ſuſpitio. Q̃, ſi eam q̄s a
ſe nequit penit⁹ abĳcere/tũc multũ ꝓderit
ea que aduerſus alteꝝ q̄s animo ſuo ſ͡ſat
illimet aperire vt is ꝑinde ſe excuſet et ſatiſ
factionẽ afferat. ¶ Verũ nõnunq̄ꝫ agit ho/
ſtis vt has ſuſpitões in corde q̄s recõdat
⁊ apud ſe teneat. vt hac recluſiõe ille incre/
menta ſuſcipiant. pl⁹ q̄ꝫ inferant nocumẽ/
ti/neqꝫ alter inde ſe excuſare queat. Cõtra
ſ͡ſo nonnunq̄ꝫ incõſiderata neqꝫ obſeruata
opportunitate cõgruẽtiaqꝫ tp̄is. vel ex ma
lignitate iracũdiaqꝫ animi illas ꝓferri fa/
cit. vel etiã cũ nimia aſſertõne. vt ꝑ hoc is
cui hec dicunt̃ iraſcat̃ ⁊ turbet̃. atqꝫ in aliũ
odiũ cõcipiat/quaſi hoc modo apud ſe co
gitans. Quid ita? iſte ne iſtud de me arbi/
tratur? me talẽ is eſtimat? ſi mihi amicus
eſſet ꝓfecto hec mĩme ageret/nõ ſibi oñdi
vñ de me ſic ſentire debeat. Sic de eo ipſe ñ
ꝯmerui. Ecce itaqꝫ quõ hoſt̃ vndeq̄ꝫ tã
dicẽdo q̄ꝫ tacẽdo ſuas fraudes inĳcit

n Onnũq̄ꝫ cõmouet hoſtis male de
aliq̄ effari/vel ex ira aut liuore. illi
fieri detrimenta atqꝫ grauamẽ in/
ferri. et nihilomin⁹ dat intelligere callid⁹
hoſtis hec fieri ꝓpter veritatẽ/iuſticiaꝫ et
publicã vtilitatẽ. Vel etiã ꝓpter bonuꝫ et
ſalutẽ alioꝝ. Dicit ei hoc ipſm qḋ agit̃ alĳs
nociuũ ⁊ ꝑniciosum eſſe/itaqꝫ eſſe optimũ
⁊ illũ ⁊ ſuã maliciã in alioꝝ noticiã deduci
vt ceteri ꝑinde ſe tueri ꝯſuare cauereqꝫ va
leant. ideqꝫ omittere etiã fore aduerſuꝫ veri
tatis amorẽ. Hec res tamẽ ꝓculdubio eſt
ſũme ꝑiculoſa his qui alioꝝ nõ ſunt ꝯſti/
tuti iudices. nec ad eos puniẽdos ordina
ti. Et ꝑterea huiuſcemodi mala p⁹ terguꝫ
in abſentiaqꝫ referre/ſine his q̄ prodeſſe ni
hil/obeſſe vero aliq̄d poſſunt in bonũ ver
gere nequit. E cõtra nõnunq̄ꝫ agit hoſt̃ vt
ex metu/ꝑ inuidiã aut detractõem peccan
di quis alteri⁹ malũ occultet ⁊ taceat in il
lius ſil̃ et aliorũ ingentẽ ꝑniciẽ. Videt̃ igi
tur laq̄os ꝑplenos diſcriminis. ⁊ ꝙ recte h̄
incedere difficillimũ eſt.

R

n Onnunq̄ꝫ cohortat̃ vt quis rem
aliquã ſublimẽ incipiat/veluti q̄/
dem ſibi videt̃ ad ꝑficiendũ alteri
Vti vero ſ͡ſitas habet ad ꝓpriã oſtentati/
onẽ qḋ manifeſtũ eſſe pōt. cũ is hanc rem
ꝑ ſeipm fieri maluit q̄ꝫ ꝑ alium queq̄ꝫ. Da/
to ꝙ eque bñ vel meli⁹ eam alter aliq̄s fa/
cere poſſet. dato etiã ꝙ ita deo gratũ foret
eã hunc omittere ſicut ⁊ efficere. Eſt enim
euidẽs indiciũ ꝙ in hoc oꝑe aliq̄d ſue glo
rie is admiſcet qñ poti⁹ optat ꝙ hoĩes cũ
q̄ꝫ alios h̄ agere cognoſcãt. Eſt inq̄ꝫ ſignũ
ꝙ nõ ex integro illud ꝓpter deũ oꝑat̃. Per
iſtud ſ͡ſo etiã in alĳs pleriſqꝫ caſibꝫ intenti
onis puritas diſcerni poteſt.

n Onnunq̄ꝫ ſub ꝑtextu ſubueniendi
paupibꝫ. aut iſtituẽdi eccl'ias. aut
in vltimis annis ſecuritatẽ habẽ/
di/agit hoſtis vt q̄s in auariciã labat̃. vl'
fraudulẽte negociatõi intẽdat. vl' emendo
vendẽdoqꝫ ꝯmittat ꝑiuria. vti ꝑ̇us tactũ
eſt/nũq̄ꝫ tñ mortalit̃ peccãdũ eſt etiã quan
tũcũqꝫ bonũ inde oriri queat.

n Onnũq̄ꝫ in bono oꝑe q̄ndem ac/
cidiã ⁊ triſticiã ꝑmagnã immittit
hoſtis ſuadens tũc in delectatõni
bus ſecl'i ꝯſolatõnem q̄rere. Ex q̄ duo ma
la accidunt. vnuꝫ eſt ꝙ frequenter ꝑ h̄ q̄s
in ſtultiloquia aut peccatũ aliḋ decidit/ꝑ
quod etiã alios peccare facit. Secõm ē ꝙ
illi⁹ accidia h̄ pacto nõ ſanat̃/veꝝ mag̃ ac
magis nutrit̃ et creſcit. et ſi enĩ eo tp̄e hic a
triſticia liberet̃. ipa tñ poſtea redit lõge va
lidior. Qui vero eã abigere ſupareqꝫ vult
aduerſus illã forti ꝑſtare aĩo/⁊ ſibi acriter
reſiſtere debꝫ. Nam tũc diſcedꝫ/poſtmodũ
minime reuerſura.

n Onnunq̄ꝫ alicui ſubĳcit hoſtis ar
dẽtiſſimã cupiditatẽ cernẽdi mũ/
di vanitates/plauſuſqꝫ nuptiarũ.
Et agit ꝙ illo pũcto tẽporis q̄ quis videt
hmõi/q̄ illic plerũqꝫ ſunt impudici geſt⁹
nõ temptat̃ de peccato carnis. ⁊ ꝑ hoc il/
lum nimiũ audacẽ efficit hoſtis/atqꝫ imo
derate ſua de caſtitate ꝑ̄ſumere. Vñ euenit
vt is vel in ſupbiã decidat. vel finalit̃ ĩ ob
ſcena oꝑa/aut ſpurcas ruat in cogitatões.
ſiue hoc in loco ſiue poſtmodũ alibi cum
ſolitari⁹ erit. tũc enĩ huiuſcemodi cuncta
redibũt in memoriã. Quamobrẽ tuti⁹ eſſe
nihil poteſt q̄ꝫ ſemꝑ hec deuitare pericula.
neqꝫ vnq̄ꝫ in illis cõfidere.

n Onnunq̄ꝫ ſub velamẽto ſanctita/
tis et deuotõnis/in ꝑſonas religi/
oſas ſpiritualis amicicie agit ho/
ſtis/vt ex cõſuetudĩe intuẽdi/loquẽdi/epu
landi ſimul ridendi/mutuo ſeſe iocoſe tan/
gendi/ vertitur ſpiritualis amor in libidi/
noſuꝫ carnalẽ amorẽ/et demũ in finẽ igno
minioſiſſimũ.

S Onnunq̄ꝫ ſub pretextu fugiende
n ſingularitatis et obſeruandi mo/
res alioꝝ/vel alicuius ſimilis bo/
ni /ſuadet hoſtis vt quis plus veſcat̄ aut
bibat /q̄ꝫ ſibi conueniens eſt. Et pariforꝰ
mit̄ eſt ꝺ veſtitu ⁊ huiuſcemodi rebꝰ. Qua
re ſūmopere eſt ī oībꝰ adhibēda diſcretio.
Onnunq̄ꝫ agit hoſtis vt ſctā intē
n tione q̄s loqui incipiēs /cōtinuā/
do ſermonē ad plura defluat inor
dinate dicendū. qꝺ euenit vl' q2 is loquen
do cōmouet̄ iraſciturq̄ꝫ. vel q2 ſuā gl'iā q̄/
rit Uel q2 erubeſcit et ꝟecūdat̄ niſi audien
dientibꝰ admiratōem ingerat ſubtile aliqꝺ
extraneū nouū/inauditūq̄ꝫ dicendo. Quo
fit vt et q̄ ſcit/et que neſcit imoderate loq̄t̄.
aut ea ꝓferat q̄ audientibꝰ ob eoꝝ ſimplici
tatē minime ꝯueniūt. Quāobrē ſub rōnis
regula ſp̄ lingua tenēda eſt eque ī medio fi
neq̄ꝫ ſermōis. ſicut in initio.
Onnūq̄ꝫ ſub hūilitatis ſpecie ⁊ ſe
n ſe cuſtodiēdi facit vt quis ſileat ex
cōtemptu. iracūdia. ſupbia. vel cū
loq̄ deberet ex vecordi puſillanimiq̄ꝫ metu
reticeat.
Onnunq̄ꝫ ſub tegumento honeſti
n fortaſſe deſiderij q̄ q̄s rem aliquā
ſcire geſtit ⁊ agnoſcere/hortat̄ ho
ſtis vt is ad cūcta videndū. audiēdū. tem
ptandū. curioſus ſit atq̄ꝫ ꝑſus intēt. Uñ
ingens poſtmodū fedaꝝ temptatōnū im/
pudicicie et odij obrepit freq̄ntia. Et q̄ꝫ q̄ꝫ
nullū exinde aliꝺ malū naſceret̄. ea tñ res
admodū hoī ꝑ ſe nociua eſt. Nā vſq̄ꝫ adeo
illiꝰ mens eiuſcemodi nouitatibꝰ obruitur
vt nullā poſt hec purā de deo cogitatōem
is habere valeat.
Onnunq̄ꝫ ḡtas de carnis volupta
n te cogitatōes menti offert aduerſa
riꝰ dicēs. nō eſſe picloſum ill' (dū
modo cōſēſus abſit) imorari paululū. atꝫ
hoc mō intantū hoīem ſuccēdit ⁊ inflam/
mat vt ea ſa ſe vix excutere poſſit. Itaq̄ꝫ ni
hil eſt ſalubriꝰ q̄ꝫ illis initio intcludere adi
tum. Aliqñ autē oriunt̄ huiuſcemodi no/
xie cogitatōes cū ſtudioſe q̄s ſuoꝝ affiniū
q̄ in mūdo ⁊ ꝯnubio viuūt ſtatum aniad
T Onnunq̄ꝫ alicuiꝰ mentē (uertit
n plurimū cōturbat hoſtis in illaꝫ
magnā fedaꝝ ac turpiū cogitatio
nū multitudinē immittēdo. vt bis ꝯtinuo
peccare ſe credat. Dicit enī horrendū eē ſce
lus cū legendo horas ⁊ deo obſeq̄ndo he
cogitatōes adueniūt. Itaq̄ꝫ hortat̄ vt illiſ
ꝓſus penituſq̄ꝫ fugādis ſp̄ inuigilet. neq̄ꝫ
aliꝺ q̄cq̄ꝫ agere curet. Scit nēpe malignꝰ
hoſtis ventū faciliꝰ in manu poſſe fixum
manere q̄ꝫ illas tolli funditꝰ radicituſq̄ꝫ cō
uelli. vel ita poſſe abigi vt ne q̄dem poſtea
vnq̄ꝫ redire q̄ant. At qui nō cū impie men
tē cogitatōes tangūt peccamꝰ mortalit̄. ſꝫ
dumtaxat cū eis cōſentimꝰ. id ē quādo ill'
voluntas nr̄a fauet. qñ eas ipa cū delecta/
tōne complectit̄. quādo eas adeſſe gaudꝫ.
q̄ꝫ diu ꝟo he ſibi diſplicent /ſibiq̄ꝫ ſunt hor
rori ac odio nullū eſt mortal' noxe piculū.
¶ Sciendū aūt nō eē poſſibile ī occupati
one laboris vel tēporalis adminiſtratiōis
tantā ineſſe homini mētis ſerenitatē ſicut ī
ſua quiete poſt diuturnā morā. Et aliter il
lam querere eſt ſepe irritus labor ⁊ ſola tē/
ptatio. Frequēter autē he cogitatōnes me
liꝰ vincunt̄ ſi eas nihilipendimꝰ aut cura/
mus. ſed alijs in rebus occupamꝰ animū.
q̄ꝫ ſi eas vi nitamur ꝓpellere.
Onnunq̄ꝫ bonas cogitatōes ſub/
n ijcit hoſtis nō certe ꝓpter bonum
aliquod/verum ad id ſolū vt ſan/
cte oratōi impedimentū p̄ſtet. Nam illas
eo īmittit tēpe cum eas ſuſcipe nec licꝫ nec
conuenit. Non enī audiēdo vl' canēdo miſ
ſam opportunū tēpus eſt de re cogitare fa
miliari/quod tñ alijs horis bonū expedi/
enſq̄ꝫ foret.
Dmonet nōnunq̄ꝫ hoſtis ſemel in
a tantū alicui peccato incūbere/aut
illicite cuidā vacare voluptati. vt
exinde ad plenū is ſatiet̄. neq̄ꝫ poſtmoduꝫ
illiꝰ vnq̄ꝫ rei cōcupiſcentiā habeat. Ideo
vero iſtud agit hoſtis. quia ī hoc grauiter
iſtū nouit delicturū. Agnoſcit etiam ꝙ et
ſi is modico tēpore huiuſmodi deſiderio
carebit /paulopoſt tamē hic multo tēpta/
bitur fortiꝰ. Ut enī qui eſtu graui febreq̄ꝫ
laborant cū gelidā aquā biberint primo re
leuari vident̄. deinde ꝟo longe grauiꝰ ⁊ ve
hementiꝰ affligunt̄. Sic expleta libidi eil
lius poſtmodū ampliꝰ inardeſcit cupido.
Sicut etiā et hi q̄ q̄nto plus ſe vngul' ſcal
punt et fricant/tāto magis pruriginē ſen/
tiūt. At qui ſi modicū id tolerare poſſent/
citius multo liberarent̄.
Onnunq̄ꝫ in ſe quis ꝑcipiens mo
n tus iracūdie et vindicte in alterū/
quāq̄ꝫ in hoc ſibi diſplicēat ingra/
tumq̄ꝫ ſit. attamen ei dat intelligere hoſtis

nõ debere orõnẽ dicere dñicã. neq̃ pacẽ in
miſſa ſuſcipe/quoniã nõ libenti aĩo cũcta
ignoſcit. Reuera tñ ſi inimicũ is optat ſuũ
ꝓpter deũ diligere. debet et tuto ꝑt deũ ora
re vt quẽadmodũ alijs in ſe malefacta re/
mittit. ita ſuoꝝ quoq̃ delictoꝝ veniã ſibi
largiri digneť. Nam ſi efficaciter inimicũ
amare volet id vtiq̃ efficere valebit.

V Onnunq̃ ſuadet vt ſue q̃s fame ĩ
n tegritatẽ nimiũ tueatur/docẽs ho
ſtis ad h̄ quẽq̃ teneri. ſecuſq̃ age
re velle id eſſe crudelitatꝭ ⁊ ĩmanis ſeuiciei
Qua de re innumera mala ꝯſurgunt. nam
cũcta is que de ſe dicere audit/excuſare co
nať/omnia ſua facta collaudãs/⁊ de ill' vo
lens rõnem reddere. putat nẽpe hoc pacto
claudere hominũ ora. qđ ꝑfecto ĩpoſſibi/
le eſt. Ita ꝗ plerũq̃ is labiť in iram/impa/
tientiã/arrogantiã/ꝑturbatõnem mentis/
accuſatõem alteri⁹/ſecretorũ q̄ celari debe/
rent reuelationẽ. vt per hec oĩa ſuã aſtru
ere innocentiã queat. Ruit itẽ ꝑ id frequen
ter in hypocriſim ⁊ fictõem/habẽs ab ho/
ſte ꝑſuaſum ſua opa hominũ in ꝓſpectu
fieri debere. nõ quidẽ/vt dicit/ob mũdi vẽ
dicandũ applauſũ/verũ ad ꝓbendũ alijs
boni exempli viã/ſimul ⁊ ad ꝓpriam vitan
dũ infamiã. nã mihi (ita eloquiť) illeſa fa/
ma manente. plures hoĩes mea verba eſti/
mabunt/fientq̃ exinde meliores.

X altera parte monet nõnunq̃ ho
c ſtis/vt q̃s nihili pẽdat q̃d de ſe ho
mines loquanť ⁊ ſentiãt/neq̃ ĩ ali
quo ſuã famã cuſtodiat. ſed equale ducat ĩ
manifeſto et occulto peccare. atq̃ ĩ tali ſue
vite negligentia incuriaq̃ viuat. ſecũ in/
q̃ens. mea qualis ſit ꝯſcientia deus agno
ſcit. Id ꝑfecto mihi ſatis eſt. dicãt alij q̃c
quid eis libuerit. Ecce itaq̃ videtis q̃ dif
ficile ſit hũc vtrũq̃ effugere laqueũ. ⁊ r̃cto
gradiẽdo tramite a neutro detineri ⁊ capi.
ſunt eñ ambo ꝑniciosiſſimi. ¶ Quãobrẽ
ꝑmũ debet quiſq̃ cõſiderare/quale opus
ſuũ exiſtat. bonũ ne an malũ? Nã ſi eſt ma
lum quãto magis illđ in patulo aptoq̃ fa
cit/tãto ꝗui⁹ ipe peccat. Et hoc in caſu hiſ
celare/abdere et occultare debet. nõ q̃dem
ob ſuꝑbiam/ſed ne alijs occaſiõem peccã/
di male loquẽdiq̃ tribuat. Sin vero op⁹
bonũ ſit/attamẽ is noſcit alios ipm veluti
malũ iudicaturos. animaduertere oportꝫ
an hi qui ita iudicãt ad hoc ex ignorantia
et ſimplicitate adducanť. et tũc hoc op⁹ ſi

ad ſalutẽ nõ neceſſariũ extiterit/intermittẽ
dũ eſt. vel illi⁹ rei cognitio et veritas eſt eiſ
aperiẽda. docẽdiq̃ ſunt nõ ſic de illo arbi
trari debere/ꝙ ſi ex malicia hm̃oĩ ꝓdeat iu
diciũ. Sunt enĩ nõnulli quibꝯ aliena vir/
tus inuiſa eſt/qui nequeũt q̃cquid fieri vi
dent maligno nõ carpere dente. Hi ꝓrſus
cõtemnendi ſunt. neq̃ enĩ pñt vllo pacto
claudi iſtorũ ora. Itaq̃ minime op⁹ ẽ cuꝫ
qui bonũ opatur aduerſus huiuſcemodi
hoĩes ſuã famã tueri. ¶ Porro hoc loco a/
nimaduertẽdũ eſt/ꝙ ſublimia opa crebri⁹
efficere dignatus ẽ dñs ꝑ illos/qui (vt do/
cet apoſtol⁹) fatui/inſcij/vel nulli⁹ eſtima/
tionis habiti ſint/q̃ ꝑ alios quoſq̃. Qua/
re nequaq̃ optare q̃s debet/vt in eo quod
agit bono ab alijs ꝯmẽdeť. neq̃ multo mi
nus ſuã debꝫ depromere ꝓdicareq̃ laudẽ.
vl' etiã ꝓcurare vt hoc fiat ab alijs. ſꝫ totũ
deo relinquendũ eſt. q̄ de nihilo nouit ope
rari ingẽtia. Frequẽter nãq̃ videm⁹ q̄ am
plius ſuã quis oſtẽtare q̃rit innocentiam/
aut ꝓpriũ bunũ in aliorum noticiã ducere
eo minus ab alijs eſtimať ⁊ curať. Longe
etiam min⁹/tũ ſibi/tum ceteris apud deũ
proficit.

Sit nonnũq̃ hoſtis vt ſecũ quis X
a ſciſciteť et inquirat an ꝑdeſtinat⁹
a deo ſit ad gloriã vel ad penã eter
nam preſcitus. vt hoc pacto vel in preſum
ptuoſam ſpem/vl' in deſperationẽ labať et
corruat. Proinde neutrũ coꝝ diffinita ſen
tentia iudicare debet homo. ſed in dei ſpe/
rare miſicordia/cuꝫ ingenti timore ſue di/
ſtricte iuſticie.

Onnũq̃ ſuggerit hoſtis apđ ſe ꝑ/
n cunctari an poti⁹ nunc quis mori
vel eternaliter dãnari mallet. q̃ ali
quod mortale ꝯmittere peccatũ. vt ſi is af/
firmatiue reſpondeat/ĩ eo denuo peccet ꝙ
magis eligit peccatũ admittere/atq̃ ita of
fendere deũ q̃ huiuſcemodi penas ꝑpeti.
deũ quippe offẽdere ꝓ q̃cunq̃ vitãdo ſup
plicio velle nequaq̃ debꝫ. Sin vero con/
trariã is partem aſſeruerit/primũ forſitan
mentietur. decidet etiã fortaſſe in iactanti
am atq̃ arrogãtiã. Quãobrem magnope
vitandũ eſt huiuſmodi facere queſtiones/
neq̃ eis ſi ſurrepſerint eſt reſpondẽdũ/ab/
ijciendeq̃ ſunt et dicendum deo. Meam
domine fragilitatẽ agnoſcis. certus equi/
dem ſum/quoniam niſi tua gratia mihi fo
ret auxilio/nulla ita modica eſt pena quin

me vinceret.atq₃ pctō faceret p̄ſtare ꝯſen/
ſum. Quare me miſeꝝ in tuas ꝓ̄ijcio ma/
nꝰ /obſecrās ne ea temptatōnū ꝑicl'a incur
rere me ſinas /que tuoꝝ ſine trāſgreſſu mā
datorū ſuꝑare non q̄am. Hoc itaq₃ modo
ꝑiculoſus is malignuſq₃ laq̄us tuto ꝑtrā/
ſiri valebit.fragilitatē videlʒ ꝓ̄ꝑam hūilit̄
recognoſcēdo /et ī deo ſolo ꝯſtituēdo ſpeʒ.
neq₃ quodcūq₃ iudicādo aliō. Scitis nē/
pe btm̄ Petꝝ q̇ ꝓ̇us ſe velle mori q̄₃ deū re
linq̄re ſpondebat.'deū poſtmodū deſeruiſ
ſe.neq₃ huiꝰ qō ꝓmiſerat effeciſſe aliquid.
Sic ꝑfecto agūt q̄₃ pl'imi putātes q̄ oīa
ꝑferrēt anteq̄₃ ad peccādū ꝑtraherēt̄.q̄ſi n̄
diuina gr̄a ſed ſua v̄tute ipi pctm̄ deuitēt.

n Onnunq̄₃ aliā tēptatōnem īmittit
hoſtis huic pene ꝯſil'em.⁊ eſt cuʒ
q̇s p̄terito tēpe grauia ꝑpetrauit
ſcelera/vnde bona ſibi aliq̄ euenerūt. ſic̄ ꝑ
fornicatōem aut adulteriuʒ ꝓlem ſuſcepit
quā ardētiſſimo amore ꝯplectit̄.tunc agit
hoſtis vt is a ſemetipo inq̄rat vel ab alio ī
terroget̄. Uellet ne nō peccaſſe /⁊ hāc non
habuiſſe ꝓlē? Accidit enī hoīem delinq̄re
q̄litercunq₃.huic rn̄deat queſtiōi vt in p̄ce
denti temptatōe dictū eſt Dico itaq₃ dictū
remediū hic etiā locū hr̄e.tali.ſ.q̄ſtiōi non
rn̄dendo.vel p̄t hō dolere de ipo pctō .do
lere item poteſt q̄ ꝑ hmōi delictū ſibi ꝓles
orta eſt.nō autē abſolute dolere op₃tet de eo
q̄ ꝓlem habet.

n Onnūq̄₃ incitat hoſtis hoīeʒ ad h̄
vt apud ſe petat.an ſit ceteriſ homi
nibꝫ vel hoc aut illo deterior.vnō
pl'ima freq̄nter pctā ſurgunt.puta mētiri.
ſuꝑbire.alios temere iudicare. Debʒ itaq₃
is dicere.q̇cq̇d ex me habeo totū peccatuʒ
eſt. ſi v̄o in me eſt aliqō bonū.'id eſt ex gr̄a
dei/quā eque alteri ſicut mihi deꝰ ipe largi
ri p̄t.ſatis ꝑfecto ſum iniquꝰ ſi nihil ex me
niſi pctm̄ habeo. nō ḡ me ceteris ꝯparare
y opꝰ eſt/cū ipe ſim ex me ſceleratiſſimus.

n Onnunq̄₃ gr̄as et dona q̇ in aliq̄
ſunt an̄ huiꝰ ocl'os ſtatuit hoſtis.'
vt hinc intumeſcat ꝑuipēdatq₃ ce
teros .Quare ex aduerſo is cogitare dʒ eo
ſibi maiora ꝑicula ḡuioreq̄₃ īminere dam/
natōem ſi nō recte diuis vtat̄ muneribus.
Cogitare etiā p̄t q̄ nemo adeo eſt impiꝰ q̇
nō meliꝰ hmōi vteret̄ donis ſi hec ipa ſibi
collata fuiſſent. et ita quēcūq₃ ꝓ̄ximū/ ſiue
iudeū ſiue gentilē ſeipo meliorē iudicabit.
aut ſaltem nō deteriorē.

n Onnunq̄₃ efficit hoſtis /vt cuʒ q̇s
penitere cōteriq₃ debʒ a ſeipo q̄rat
tantā ne de pctō ſuo diſplicētiā ha
beat q̄ntam habere tenet̄. Qō nō arguit/q̄
niā plꝰ doloris et lachrymaꝝ ð dāno habe
ret t̄pali q̄₃ nūc habeat de diuīa offenſa.q̄/
re neq̄₃ hmōi diſplicentia ſufficere videt̄.
Sed ſciēdū q̄ nō eſt neceſſe corꝑalē ð pec
cato eſſe dolorē tantū/q̄₃tus fortaſſe eſſʒ ð
t̄pali malo vel incōmodo. Sufficit enī q̄
ꝯmiſſum peccatū ſibi diſpliceat/⁊ nequa/
q̄₃ ī ſil'i caſu deū offendere vellet. Non eniʒ
(ſicut ꝓ̇us dictū fuit) op₃ malle damnari
mori aut oīmibꝫ ſpoliari bonis q̄₃ peccaſſe
aut h̄ mō peccare. Rurſus nec talē hūc op
tet eſſe dolorē q̄lē de ſe diuīa poſtulat imē
ſitas.cū h̄ ſit impoſſibile. Quia ipa ꝑ̄ſus
eſt infinita.noſtꝝ aūt dolorē finitū eē neceſ
ſe eſt. Is ḡ dolor q̇ dictꝰ eſt ſufficit. Ueruʒ
q̇dem ē q̄ tāto hic dolor eſt melior q̄nto et
in aīa ⁊ in corꝑe eſt maior.aſſit mō quo ad
corꝑalem dolorē recta diſcretio. Non eniʒ
ex eo corpꝰ deſtrui aut rō ledi debʒ.¶Plu/
rime ꝑ iſtō vitant̄ tēptatōes.q̇ ſubeūt cuʒ
q̇s nimiū veret̄ nūq̄₃ ſatiſ penitere aut ſuū
nō facere debitū. Debitū inq̄₃ q̄₃tū ad ſalu
tē ſatis eſt. vt enī eſt dictū nequaq̄₃ noſtꝝ
debitū facere poſſumꝰ q̄ntuʒ dei altitudo
depoſcit.neq₃ etiā ſ̄m bn̄ficia que ab ipſo
recepimꝰ.nec h̄ ꝑfecto a nobis indulgen/
tiſſimꝰ ille pater expetit.imo ꝑ mira gratie
ſue benignitate ſibi ſufficere vult ⁊ nos in
amicos hr̄e paratꝰ eſt ſi ea q̇ in certo nūero
certis agēda t̄pibꝫ mādata nob tradidit.
ipi cōpleuerimꝰ q̇ etiā ſub exne mortis in/
terminatōe implēda mandauit. Uniuerſa
autē hec p̄cepta in his duobꝫ continet̄. Di
lige deū ſuꝑ oīa.⁊ ꝓ̄ximū tuū ſicut teipm.
Si q̇s vero ſuꝑ hec aliqō bonū effecerit.
is ꝓinde maiorē gr̄am obtinebit.¶Q₃ ſi i
terroges .quid eſt ſuꝑ oīa deū amare? Pla
ne groſſeq₃ rn̄deo. Hoc ē ſic eū diligere vt
nullo pacto quodlibʒ aliō q̇s amare velit
ꝑ quod ꝑderet dei amorē. Proximū auteʒ
ſicut ſeipm diligere eſt ei finalit̄ q̇dē vitam
optare eternā.gr̄am v̄o in p̄ſenti ſecl'o.inſu
ꝑ id ei facere velle qō rōnabiliter ⁊ iuſte in
ſil'i caſu ſibi q̇ſq̇s fieri vellet. Un̄ manife/
ſtū eſt q̄ is q̇ eſt iudex cōſtitutus nequaq̄₃
velle debʒ latronē a morte vl' carcere libera
re.q̄₃q̄₃ ipe fortaſſe in ſil'i caſu ꝯ rōem libe/
rari cuꝑet Et ex h̄ plurimis eiuſcemodi tē
ptatōibꝫ reſpondeti poteſt.

z Jn nōnunq̄ȝ q̄ ſacꝝ altaris ſuſcipe
ſ cōſtituit ſacr̄m occurrit ſue īdigni
tatis cogitatio. ꝙ videlicȝ neq̄ȝ
ad h̄ dign⁹ eſſe p̄t. ⁊ p̄ſertim ſibi videt̄ ꝙ n̄
bene ſua ſit delicta ꝯfeſſus. Fieri autē pōt
h̄ ſuggeſtiōe demonis vt tātū bonū impe/
diat̄. Quare igit̄ is cogitare dȝ ad h̄ nūq̄ȝ
ſe dignū ꝓprijs virib⁹ fieri poſſe/ q̄ȝq̄ȝ etiā
centum annis ad id laborans incūberet.
niſi ex ſpēali dī munere id fiat. qđ ſane mu
nus p̄t eque nūc ſicut poſt centū ānos dn̄s
elargiri. Debet rurſus ꝯſiderare qm̄ hac ī
vita nemo p̱ infallibilē abſolutāq̄ȝ certitu
dinē ſcire p̄t vtꝝ in gr̄a ſit an nō: vere ne ſit
penitēs an nō: vtꝝ recte ꝯfeſſus ſit an nō:
niſi ad hoc ſingularis accederet reuelatio.
Jtaq̄ȝ q̄ ſine hac certitudine ſuſcipe nollet
eucharistiā. is ꝑfecto ſeip̄m decipet ⁊ q̄n/
dā ſup̱bie ſpēȝ habere videret̄. Eſt alia hu
mana vel moral' certitudo q̄ in nr̄o ꝓpoſi/
to et reqrit̄ et ſufficit. cū videlicȝ q̄s in pro
p̄a recollectiōe et ꝯſciētie diſcuſſiōe id egit
qđ tū ſua diſcretio. tū bonū alioꝝ ꝯſiliū eū
debere facere iudicat. atq̄ȝ hoc p̱ ſufficiens
tp̄s ad id ꝯmūiter obſuatū ꝯſuetūq̄ȝ. Qȝ
ſi tūc in pctō mortali ſm̄ ꝓpriū iudiciū is
ſe eſſe nō videat. tuto et ſine noui p̱iclo pec
cati ad ꝯmūionē accedere pōt. ⁊ quāq̄ȝ vt
freq̄nt̄ accidit ſibi fortaſſe leuia q̄dam du/
bia ſup̱ueniāt. ea tm̄ cōtemnere īmo vince/
re dȝ. ⁊ ad ꝯ̄riū agendū ſemetip̄m cogere.
Leue aūt dubiū voco cū q̄s poti⁹ de aliq̄
fert iudiciū ꝙ ſit bonū iuſtū ⁊c̄. q̄ȝ ꝙ ſit ma
lū et peccatū. ⁊ nihilomin⁹ q̄ſdā ratōes vl'
cogitatōes in cōtrariū habet. q̄ aliquā du/
bitatōem ei afferūt. nō tm̄ ita q̄n p̄mū iudi
ciū multo ſibi ſit certi⁹ /intātū ꝙ ſi res ipa
alteri⁹ foret/ de ea nequāq̄ȝ ambigeret aut
cunctaret̄. Ueꝝ ſi nō maiorē certitudinem
de vna p̱tiū habȝ q̄ȝ de altera. ſiſtere debet
q̄uſq̄ȝ ad eaꝝ aliquā magis aſſentiat̄. ⁊ h̄
vel alioꝝ vl' ſue rōis ꝯſultatōe/ vel inſpira/
tōe diuina obtēta p̱ orōem. Niſi enī h̄ mō
q̄s ſecuritatē in ſemetip̄o capiat ſe male fu
iſſe ꝯfeſſum ſp̱ iudicabit. neq̄ȝ trāq̄llus eē
aut ꝯſciētie pacē vnq̄ȝ habere poterit. Qđ
ꝑfecto nequāq̄ȝ bonū eſt.

7 Seip̄o penitens nōnunq̄ȝ inq̄rit
a ſi firmā nunq̄ȝ peccādi volūtateȝ
habeat. et tunc ei plurima ꝓponit
hoſtis/ p̄ſertim ꝙ nimiū eſt fragil'. ꝙ item
tā crebro in pctā lapſus eſt ⁊ adhuc q̄tidie
labit̄. Cōſiderare aūt is debȝ veꝝ q̄dē eſſe
nō poſſe eū vitare peccatū virib⁹ ſuis. Nō
etiā aſſerere op⁹ habȝ nūq̄ȝ ſe peccatuꝝ. p̄/
ſumptuoſum q̄ppe eſſet h̄. neq̄ȝ tm̄ etiā iu/
dicare dȝ ſe peccaturū. Jam enī eſſet h̄ de
linquere. Satis igit̄ eſt ſi firmū ei ꝓpoſi/
tū adeſt cū dei adiutorio deuitādi peccatū
⁊ ad id diligētiā adhibendi. nec ſm̄ p̄ſentē
volūtatē vllo vult pacto ī poſteꝝ peccare.

n Onnunq̄ȝ vt dictū eſt enitit̄ hoſtȝ
p̱ſonis deū timentib⁹ magis q̄ȝ ce
teris nimiū timorē īmittere/ q̄ ī cū
ctis ſuis op̱ib⁹ deficere formidēt. Quāob
rem eiuſmodi timoratis neceſſariū eſt vt ī
p̄mis magnop̱e anīaduertāt ad q̄d ſub pe
na pctī mortalis ſm̄ ſuū ſtatū obligant̄ et
ad q̄d nō. Poteſt aūt de h̄ haberi nō qui/
dem infallibil' ſed hūana certitudo p̱ ſapi/
entū ⁊ deuotoꝝ bonū ꝯſiliū/ p̱ ſcripturas/
p̱ iudiciū ꝓprie rōnis/ ⁊ p̱ ſuū cōfeſſorem.
Nā ſm̄ haꝝ p̱ſonaꝝ ꝯſiliū ⁊ dictamen de/
bet is freq̄nter ꝓpriū iudiciū mutare ⁊ vi
cere. Cum ḡ de eo qđ agendū eſt habȝ is
hmōi certitudinē/ pōt ſe merito q̄etare. licȝ
plures alias negligētias q̄ vēialia peccata
ſunt admiſerit. Sed ſi in his pūctis p̄nci
palib⁹ ſe defeciſſe cognoſcit/ penitere debȝ.
⁊ poſtmodū loco ⁊ tp̱e ꝯfiteri. Uidetis ita
q̄ȝ ꝓrſus eſſe neceſſariū vt q̄ſq̄ȝ diligēt̄ p̄q̄
rat q̄ res peccatū mortale ſit/ q̄ nō. ī q̄ q̄ſq̄ȝ
obliget̄/ in q̄ nō: Et tūc q̄cq̄d ſup̱ hoc ege
rit id vltroneū erit ⁊ ſuperogatōis/ ad au/
gmentū ſue gr̄e/ ſil' ⁊ alioꝝ. Credere enī ꝙ
illđ meli⁹ bonū qđ q̄s facere valet ſp̱ īple/
re teneat̄. ita ꝙ ſi h̄ obmiſerit peccet morta
liter/ erroneū eſſet. nunq̄ȝ etiā q̄s poſſȝ ob/
tinere cōſcientie pacem.

f Jnaliter ꝓ generali regula accipi/
te ꝙ vti de⁹ et bon⁹ angel⁹ ſemper ?
ad bonū hortant̄/ cūctaq̄ȝ ſeu pro
ſpera ſeu aduerſa/ ſiue bonū ſiue malū/ ſui
vel alteri⁹ ad ſalutē ⁊ ꝑfectū bonoꝝ ꝯuer/
tunt. ſic ex aduerſo omnia in dānū ⁊ p̱ni/
ciē detorq̄re molit̄ hoſtis. ¶ Abūdat q̄s di
uitijs/ enitit̄ hoſtis vt illis abutat̄ vel ī ſu
p̱biam vel in luxuriā/ vel ī vſurā/ ⁊ iniquā
tp̱aliū acq̄ſitionē. Cōtra ſctūs angel⁹ co/
nat̄ et ſuadet vt illis vtat̄ ad largiēdas ele/
moſynas/ ad ſupplicit̄ reddendas gratiaſ
deo. ad habendā ſufficientiā. ¶ Silr̄ ꝯſide
rate in pulcritudīe. virib⁹. ſciētia. ſtatu. bo
na hoīm fama. ⁊ hoꝝ cōtrarijs/ paup̱tate
deformitate. mala obſcuraq̄ȝ fama. Diuer
ſitatem etiā inclinatōis hoīm ad h̄ vl' illđ

novit ſctūs angelꝰ bn̄ vti/ hoſtis ꝟo male
¶Quāꝗ etiā freq̄nter ⁊ ip̄am dei inſpira/
tionē in malū ꝯuerti facit hoſtꝭ. ſicut ex ad
uerſo bonꝰ angelꝰ malā inimici tēptatōeꝫ
in bonū. puta q̇s tēptabiť ideo religioneꝫ
īgredi vt poſtmodū egrediať et exeat. In
ea tn̄ ꝑſeuerās ꝯſtāſqꝫ manebit. De ſuper
bia aut īuidia tēptabiť. huic valide r̄ſiſtet.
⁊ inde merebiť pl'imū. Ita freq̄nter dū ğ/
uiter nocere cupit hoſtis. ꝓdeſt admoduꝫ
⁊ ꝓficit intantū ꝙ hoīeꝫ crebro tēptare de
ſiſtit/ne temptatōeꝫ ſuꝑando mereať. Ad/
uerſus ꝟo cūctas ſuas illaq̄antes tēptati/
ones q̄ certe ſunt īnumere. nō niſi vnicum
generale r̄mediū repiť. vt btō anthonio re
uelatū extitit. vt q̇s videlicꝫ ꝓfundā ſemꝑ
habeat hūilitatē. ⁊ affectōe ſincera puroqꝫ
corde ſuam totā ſpem in dei ac ſanctoruꝫ
auxiliū ſtatuat. idqꝫ ſe facere poſſe/eſſe dei
grām cenſeat ꝑmaximā. Nihilominus tn̄
ſꝑ ſuū debitū faciat apud deū/et obſeruan
tiā mandatoꝝ eiꝰ p̄dicte innitēdo ſpei. Nā
ſicut firmiter credimꝰ hoīem ſola dei ſalua
ri miſ'icordia. ita eā miſericordiā ſūmopꝑe
venerari diligere caripēdereqꝫ d̄bemꝰ. ſecꝰ
enī faciens vľ ħ intermittēs agere/ꝑfecto
illam ꝑdere ſeſe reddit dignīſſimū. ¶ Q. ſi
ſuggerēs tibi ħ modo dicat hoſtis. q̇cq̇d
egerꝭ certe nouit deꝰ an dānatꝰ eris vel ne.
neqꝫ vllatenꝰ aliť eſſe pt. R̄ndebis. q̇cq̇d d̄
me ordinauerit deꝰ ip̄e tn̄ amari dignꝰ ē ⁊
coli. cūqꝫ mētiri neq̄at ip̄e ſibi obſeq̄ntibꝫ
⁊ ad ħ ꝓ ſuis viribꝫ conātibꝫ infallibiliter
gl'iam celeſtē largieť. Quāꝗ ꝟo mihi meꝰ
ſit finis incognitꝰ. bn̄ tn̄ ſcio qm̄ bona vi/
ta in bonū finē ꝑducit. neqꝫ ob hāc incer/
titudinē omittere debeo q̄ minꝰ meū effici
am debitū. imo ꝑfecto magꝭ ac magꝭ eni/
tēdum mihi eſt. ſicut ⁊ ſi infirmꝰ ſe ſanan/
dū ignoret. iure tn̄ ad id ſuū debitū facit.
¶ Ꝯcludēdo dicimꝰ nihil ita īſtruere ho/
minē in p̄dictis tēptatiōibꝫ īfinitiſqꝫ alijs.
ſicut grāꝫ dei q̄ ꝑ deuotā orōeꝫ in ꝓfunda
ſuſam hūilitate atqꝫ ꝯtritōe cordis acq̇riť
¶ Hāc nob grāꝫ meritꝭ ac interceſſiōibus
oīm ſctōꝝ ſctārūqꝫ largiri digneť pr̄ ⁊ fili
us et ſpirituſſanctus Amē. ¶ Finit

Ꝯtra profeſſum in
obedientē eiuſdem Johānis Gerſon

A Ex ore tuo te iudico ſerue neq̄m
d Si ħ dixit in ꝑabola dn̄s d̄ ſer
uo nō multiplicāte licꝫ reddēte
talentū. quid dicturꝰ eſt de ſeruo diſſipāte
ſimul ⁊ negante talentū: Talis eſt ille ino/
bediēs ꝓfeſſus /ſit clericꝰ ſit laicꝰ. q̇ ꝓpꝛaꝫ
ſpūs ſui voluntatē acceptā a deo cauſa lu/
crādi vite theſauꝝ eterne dedit illā in ma/
nu ſuꝑioris ſui dicēs. Suſcipe me ⁊ viuā
abba pater. In manus tuas ꝯmēdo ſpi/
ritū meū/qm̄ fidens in te ⁊ de me diffidēs
do illū tibi. Adiuua me et ſaluꝰ ero. Nunc
tu q̇ſq̇s es ꝓfeſſus ħ mō vel ſil'i/q̇ p̄ri cu/
ius eſt volūtas tua dono tuo /imo ſpōta/
neo pꝛiꝰ /nūc in neceſſitatē verſo parere re
cuſas. qui ꝯ ſtimulū calcitrare p̄ſumis/in
terrogabo te paucula quatenꝰ ex ore tuo te
iudicet cōſcia tua. Interrogo te nō dico ſ'
ue nequā ſed frēm et conſeruū i xp̄o chariſ
ſimū/agens in ſpū lenitatis ⁊ inſtruēs iu
xta monitōem apl'i et chriſti/cupiēs te ſal
uum eſſe ab errore vie diuie. qm̄ oīs iobe/
dientia deuiat a via vite. ad quā q̇ reduxe/
rit ⁊ cōuerterit pctōrē opit multitudinem
peccatoꝝ: Interrogo te ſi memieris ꝓfeſſi
onis tue. et ſi penitet te feciſſe: ꝓcul abſit ħ
īgr̄titudo a ſpū tuo ꝓcul et talis. Porro ſi
memineris ⁊ approbas interrogo q̇s ſa/
piētior ⁊ potior interpꝛes erit ꝓfeſſiōis hu
ius q̄liť obſ'uāda eſt/aut ſuꝑior pr̄ tuus/
maxime cū cōſilio cōuentꝰ/ aut tu ſubditꝰ
⁊ vnicꝰ/⁊ vt ferť laicꝰ: Si te tuūqꝫ dixerꝭ
p̄ferendū p̄ponendūqꝫ iudiciū/erras into
lerabiliť. neqꝫ eſt q̇ talē te nō aſpernať/tuaꝫ
ꝓtinꝰ arrogātiā ſubſannās ⁊ dicēs. Quis
p̄t hūc audire: certe puto ꝙ pudet te etiam
hec interrogatio auditu ſuo p̄mo. ¶ Inter
rogo deinceps. putas ne p̄rem/imo ⁊ pa
tres tuos/ita malignātis eſſe neq̇cie ꝙ in
male ꝯſulēdo ſaluti tue vellēt ſeſiľ ⁊ te pe/
rire: Exclamabis arbitror ad hāc introga
tōem cachinnās ⁊ indignās rugata frōte
Lōge ſit hec inſania a me pauꝑculo idio/
ta ſubdito ⁊ pctōre/vt de ſctīſſima ſuꝑioꝝ
meoꝝ ꝓbatiſſimaqꝫ ſapīa tam ſacrilege de
ſipiam. ¶ Euigila nūc et ꝑſpice. ſi nō bre/
ui ratiuncula ꝓtinuſ ex ore tuo te iudico q̇
iuſſus hoc et illō facere tu nō obedire per/
ſeueras. Si enī ſuꝑior tuus ſapiētior ē in
cognoſcēdo p̄cepta regule quā ꝓfeſſus es.
ſi p̄terea credis ꝙ nollet ſe dānare dū tibi p̄
cipit obedire. q̇d obniti potes. q̇d excuſati
onis afferre ſuꝑ inobedientia tua /ne dicā
ꝓtinacia: ¶ Sed dices forte demiſſis ocu
lis et facie humi deiecta ſi nō omīs a tepꝰ
dor abſceſſerit. ſi nō attrita iam frōte mere

tricem imitaris dicēs. Uolo virtuoſus eē
ꝛ dño ꝑ afflictiões abſtinentiaq̃ꝫ placere.
exēplo ꝑoꝝ ſanctoꝝ/noīatim iohis bapt.
Sentio fortitudinē corꝑis mei. ſcio ꝙ ie/
niū a vino nō erit ī ḡuamen mihi. Ecce frē
recedis iam a cōceſſis ꝑoribꝰ. Tu iudiciū
tui ꝑfers oī alteri. q̄ſi ſi dicat infirmꝰ ꝛ in/
ſanus medico ſuo. Cognoſco meliꝰ diſpo
ſitōēꝫ meā q̄ꝫ tu ipē. Scio q̄lit̄ obtēꝑandū
B mihi nō eſt regulis artis tue. ¶Aggrediar
nūc te altera via duriore vt ex ore tuo te iu/
dicem ſi ꝑtinax eſſe decreueris. nō tm̄mo/
do ſeruū nequā/ſed vel hereticū apoſtatā
vel de hereſi et apoſtaſia vehemēter ſuſpe/
ctū. ita tn̄ ſi deꝑditio iudicij rōis ꝑ cerebri
leſionē tibi nō fuerit excuſatōis ſubſidiuꝫ.
q̄ caſu nō ita argumētis theologie. ſꝫ fomē
tis medicine opꝰ erit. Dixit dn̄s nr̄ ieſus
chriſtꝰ ad oēs in eccl'ia ꝑlatos loquēs ad
ꝑſonas apl'oꝝ ꝛ diſcipuloꝝ. Qui vos au/
dit me audit. ꝛ qui vos ſpernit me ſpernit.
Credis h̄: Credis ſi catholicꝰ es. Scio ꝑ
terea ꝙ ſuꝑiores ſunt et ꝑlati tui pr̄es ordi
nis ſcti/in q̄ et ſub q̄ ꝑfeſſum te negare nō
potes. aut ſi negas erras in facto ꝛ ꝯuinci
teſtibꝰ potes. imo v̄beribꝰ ꝛ carceribꝰ coer
ceri. alioq̄n fas eſſet exēplo ſili et ꝑnicioſo
cuilibet ꝑfeſſo religionē ſe negare ꝑfeſſum
ꝛ impune. Ceteꝝ ſi fater̄ te ꝑfeſſum /fatea
ris oportet te ad obedientiā ꝯ ꝑꝑuꝫ etiam
voluntatis arbitriū teneri ligatū. Alioq̄n
ꝯtradicis euāgelico nūc inducto ꝑcepto.
Qui vos ſpnit me ſpernit. Qui aūt ſpnit
xp̄m vtiq̄ꝫ blaſphemat ꝛ apoſtatizat. Et ſi
addit ꝙ hec licite faciat. ſe palā in hereſim
ꝑcipitat. ex qua ſi nō velit extrahi ꝑtinax ē
iudicādus. ꝛ vt tal' brachio ſeculari relin/
q̄ndus. nedū a monaſterio pellēdꝰ. Pro/
C uideat ſalubriora deꝰ. tn̄ et ſi ita loq̄mur ꝛ
vere loq̄mur. ¶Tēptabo viā rurſus alterā
q̄ ſanioris eſt ad morbū fomēti. Dicis (vt
accepi ꝛ iā ꝑtactū ē) ꝙ nō ex inobediētia de
ſiſtere vis a potu vini. ceteriſq̄ꝫ cibis lauti
oribꝰ ordini ꝯceſſis. ſed ad v̄tutes acq̄ren
das ex ꝑnia. Uide q̄ſo frater ne mentiat̄ i
iq̄tas ſibi. ne ſit iſte laq̄us ſathane ſub an/
gelo lucis. nō v̄tus abſtinentie in ſpū hūi
litatis. Itaq̄ꝫ ſi vis vt credam tibi/oſtēde
vel pauliſper obediētiā in q̄ntulo potu vi
ni. necnō in alio fratꝝ edulio ſaltē paucu/
lo. vnde nō poſſit corpꝰ ad laſciuiā excita/
ri/neq̄ꝫ rigor abſtinētie ꝑdi. Nunc v̄o q̄le
iſtud eſt/ꝙ abhorres a vino talit̄ vt nec cō

ſuetudini eccl'ie velis eſſe ꝯformis/q̄ poſt
ſacrā ꝯmunionē dat laicis poculū vini tā
tillū. Qualis eſt iſta obſecro ſingl'aritas:
nunq̄d de radice ꝑcedit abſtinētie. ꝛ nō po/
tiꝰ ex intimis hypocrital' dementie: vt dū
facis qd̄ nemo/mirent̄ oēs. ꝛ tibi laudem
ſingularitatis impune ꝑſumas. Legimuſ
de mult̄ ita ſeduct̄/ peſſimo fine terminā
tibꝰ vitā. Fuit ſctō Franciſco collaudatꝰ
frater vnꝰ q̄ iuſſus ꝯfiteri ꝑ v̄ba noluit ni
ſi ꝑ nutus. Tollite (inq̄t ſctūs Franciſcꝰ)
figmentū h̄ diabolicū. docuit exitꝰ ita eſſe
Dicit climachꝰ. Si videris aliquē q̄ ſibi
ſit in ꝯmūitate ſingular̄. ipē nō indiget de
mone tēptāte q2 factꝰ ē ſibi demō. Et apd̄
ſapientē ſcribit̄. Uidiſti hoīem ſibi ſapien
tem videri. plꝰ illo ſpem habebit inſipiens
Quis v̄o plꝰ ſibi videt̄ ſapiēs q̄ꝫ ſit ille q̄
iudiciū ſuū ꝑfert iudicio quorūcūq̄ꝫ: ¶At D
v̄o dicit frater iſte ſicut accepi. Nullū au/
diam ī abſtinentia mea/niſi ſolā eccl'iaꝫ. q̄
ſi vicꝫ ꝑ q̄libet tali ſit ꝯuocandū generale
ꝯciliū. aut ſit papa ſpecialit̄ adeundꝰ. ꝛ nō
ſufficiēter dicat eccl'ia qn̄ ſuꝑior ꝑſertim ī
re tali decernit et iubet. Exiſtimo ꝑinde ꝙ
ſi mitteret̄ ad papā frater iſte/nec ſic obedi
re iuſſiōi ſue vellet. ¶Eſt apud narratōneſ
patꝝ de q̄dā gl'iante in abſtinētie ſingula/
ritate ꝙ remediū inuenerūt pr̄es/ligauerūt
ipm tanq̄ꝫ fatuū. ꝛ certe iam ipē talis erat.
Cōpulerūt vti lautiſſimis cibis ꝛ vino ad
ſaturitatē ꝛ nauſeā. Quid tandē: Sanatꝰ
eſt a ꝑſumptōe vl' arrogātia ſingular̄ ab/
ſtinentie. et ꝯſeq̄nter a vanitate ꝛ ꝑicl'o in/
ſanie liberatꝰ ¶Tradidit btūs Bern̄. ꝙ di
abolꝰ nō habꝫ machinamentū maiꝰ ad ꝑ/
ditōēm querentium placere deo/q̄ꝫ ſi ſua/
deat currere indiſcrete. q̄tinꝰ q̄ currit īcur/
rat ꝛ ꝑceps ruat. Uocat̄ h̄ demoniū meri/
dianū qn̄ ſub ſpecie magni boni ꝛ ſingu/
laris ꝑfectꝰ incidit q̄s in magnū malum.
Et qd̄ maiꝰ malū q̄ꝫ inobediētia. q̄ pctm̄
ariolādi. i. idolatrādi a dño noīat̄: ¶Pre/
terea dicit apl's. Si eſca ſcādaliſat fratreꝫ
meū nō mādūcabo carnes in eternū. quan/
to magis ſi abſtinētia tua (o frater) ſcādali
ſat frēꝫ. nedū vnū ex puſill'. ſꝫ pr̄eꝫ ꝛ maio/
rē. Ue tibi timēdū ē. Itaq̄ꝫ nō expedit ti/
bi ꝯtriſtare pr̄eꝫ tuū. nō ꝯtūacē eē ad illuꝫ.
id ē nō tollere te ſibi. cui te voto tradidiſti.
h̄ rapina eſt. h̄ ſacrilegiū. ¶Dicā tibi ī veri
tate nec mētiar. Si de duobꝰ mal' alteꝝ eſ
ſet faciēdū. vl' ꝯmedere carnes ī die venerꝫ

ſancta cũ reniſu ↄſcie timorate. aut abſtine
rea vino ↄ̃ p̃ceptũ obediẽtie rõnabilit̃ im
poſite/pferrẽ ꝓmũ. q2 ſcđm nõ ideo maluȝ
ſȝ vt bonũ deberet ipleri bibẽdo vinũ. Ali
oq̃n cũ ptinaci reniſu nõ ſtaret ſal⁹. vbi ali
ud ppetrãdo cũ ſubſeq̃nte humili pnĩa co
medẽs carnes ſaluaret̃. ¶Deniq3 ſi forte di
ctur⁹ es. Moueor lege ſpũſſcti. vide ſi ſpi
ritusſctũs eſt diſſenſiõis deus. Uide ſi q̃li
bet pfeſſus regulã ita diceret q̃nta ↄfuſio
ſeq̃ret̃. Uide ſi ſufficiẽtẽ doces exceptõem
a regula generali quã ⁊ ſm quã pfeſſus es
Sȝ formido ne faciã ꝟba mea ſurdo. niſi
ꝙ nõ iã tibi ſȝ pl̃ribꝫ p te loq̃r. Et forte p ce
terꝫ in poſterꝝ ſi (qđ auertat de⁹) occurreret
caſus tal'. ¶Bene vale/cor boni ↄſilij ſtatu
ens tecũ. nõ pl⁹ aut alit̃ ſapiẽs q̃3 optȝ. Jo
hãnes Cãcellari⁹ pariſieñ. Lugduni An
no. M.ccccxxvi. Jn ianuario ⁊c̃.

Finit

Itẽ ab eodẽ cancel

lario pariſieñ. de zelo ⁊ feruore nouitiat⁹ ⁊c̃

E ſ Olet zel⁹ dom⁹ dei/pſerti dũ
eſt nouiti⁹/hoĩes bone volũ
tatis ↄmedere. Hẽ vrgere /vt
oĩa q̃ ↄſpiciũt viciorꝫ ſcãda
la ſatagãt vl' tollere vl' culpa
re. vl' ceťos ad ablatiõȝ acrit̃ animare. Nõ
diſſimulandũ aſſerit. nõ parcẽdũ. ñ ſcãda
lum formidãdũ. ſȝ incedẽdũ virilit̃ per ar
ma iuſticie a dextrꝫ et a ſiniſtrꝫ p infamiam
⁊ bonã famã. p ꝟbera ſi op⁹ eſt/p ſangui
nem et p mortẽ. ¶Uerꝫ euenit ꝙ p⁹ experien
tias varias. poſt irritos conat⁹. p⁹ agnitã
hũane fragilitatis ⁊ iniq̃tatis abyſſum i
exhauſtibilem. tpat̃ ⁊ molleſcit feruor iſte
bulliẽti muſto ſil'is/⁊ q̃ maturior eo ſani
or efficit̃. Mitigatq3 tribulatõis aq̃ vinũ
nimis feruide charitatis. ¶Porro nõ ne
gauerim me ꝓoribꝫ annis zelũ hmõi q̃lem
cũq3 ſenſiſſe. ſȝ q̃3 freq̃nter fuerit nõ ſm ſciẽ
tiam me docuerũt exitus.

Finit

Tractatus eiuſdeȝ

cancellarij pariſieñ. p deuotis ſimplicibꝫ.
q̃lit̃ ſe in ſuis exercitijs diſcrete ⁊ caute ha
bere debẽt de gallico in latinũ trãſlatus p
quẽdã. Qui q̃dẽ trãſlator ad vitandũ ru
ſticitatẽ latini eloquij q̃ reſultaſſet magis
ex vulgari i ſenſu e ſenſu q̃3 ꝟbũ ex ꝟbo trãſ
ferre curauit. vñđ nec mirãdũ ſi opuſculũ
iſtud nõ cõuenerit ſatis i ſtilo cũ alijs eiuſ
dem cancellarij opibꝫ.

F D Eus vult vt ſit rõnabile ob
ſequiũ noſtrꝫ. ita vt cũcta q̃ i
ei⁹ ſeruitio facim⁹ fiãt cum
diſcretõe/tã q̃ ad corp⁹ q̃3 q̃
ad aĩam. Nã iuxta cõe puer
biũ Oĩne qđ eſt nimiũ ꝟtit̃ in viciũ. Stu
deat ḡ aĩa ſic regere corp⁹ ſuũ/vt ex vna p
te nõ ↄ̃ ſe p̃ualeat. et ex alia pte vt i ſuiẽdo
ſibi etiã nõ deficiat. Quorꝫ ꝓmũ fit cũ nõ
nimis laute ipm corp⁹ enutrit̃. Scđȝ q̃ñ
nõ nimiũ exercitijs ſiue corpalibꝫ ſiue ſpũ
alibꝫ fatigat̃. Et maxime i ſpũalibꝫ ſeu ad
ſpũalitatẽ tendẽtibꝫ exercitijs ẽ cautela ad
hibenda. q2 in talibꝫ ppt̃ ſimplicitatẽ non
nullorꝫ deuotorꝫ ⁊ antiq̃ hoſtꝫ iſidias/ſub
ſpecie boni poſſȝ hõ incurrere piculũ ma
gni mali. Exẽpli grã. Si q̃s nimis ⁊ non
cũ debita diſcretiõe nec cũ ↄſilio aliorũ de
uotorꝫ exptorꝫ ⁊ ſuorꝫ ſupiorꝫ intẽdere vel
let ieiunijs. fletibꝫ. vigilijs. diſciplinatõibꝫ
orõibꝫ. meditatõnibꝫ. imaginatiõibꝫ circa
ſubtilitates q̃ſlibet ⁊ diuias res. terroribꝫ
mortis extremi iudicij ⁊ inferni/⁊ ceteris
his ſil'ibus. Hic poſſȝ caput et cerebrum
ſuũ aliaq3 organa q̃b⁹ aĩa vti hȝ i ſuis opa
tionibꝫ intãtũ ledere vt vſũ rõĩs amitteret.
aut fieret tot⁹ debil' fantaſtic⁹ et melãcoli
cus/ſibijpi deo ⁊ hoĩbꝫ inutil' nõ ſolũ ſed
⁊ piculoſus et ḡuis. ¶Uñ conſiliũ meũ ẽ
vt hõ deuot⁹ ſi oĩno menſurã ſuare nequit
nutriat poti⁹ corp⁹ ſuũ aliq̃li cũ exceſſu q̃3
ſubtrahat ſibi nimis cũ defectu. Rõ quia
difficili⁹/imo q̃ñq3 nullaten⁹ ſubueniri pt
corpi leſo p hmõi nimiam neceſſariorꝫ ſub
tractõem. vbi tñ facile p vnã aut duas ab
ſtinẽtias repmi poſſet qđ exceſſum erat p
nimis delicatã educatõem. ¶Cuſtodiat ḡ
hõ deuot⁹ p regul' ea q̃ ſubiũgũt̃ documẽta

De humiliando ſe

corã deo.

H p Rimo det obliuiõi totũ tpus ſuũ
p̃teritũ. ita vt nõ nimis ↄtinue in
ſpecie recogitet đ ſuis pactꝫ pecca
tis pri⁹ ↄtritꝫ ⁊ ↄfeſſis. ſȝ ſufficit vt q̃ñȝ p
ↄtritõnem generalẽ ſic dicat ore vl' corde.
Dñe de⁹ me⁹ ↄfiteor tue bonitati p̃ñc/ꝙ
vſq3 in p̃ſens male ꝓh dolor pdidi tps vi
te mee in pctis ⁊ vanitatibꝫ. q2 tibi digne
nunq̃3 ſeruiui. Sȝ et inſup multipliciter te
offendi. ⁊ nihil habeo q̃ poſſum tibi p ne